

Ikony

Część II

Wykład dla kursu przewodnickiego SKPB

Warszawa 2013/2014

Źródła ikonograficzne malarstwa cerkiewnego

Źródła ikonograficzne malarstwa cerkiewnego

- sztuka antyczna: grecka i rzymska (zwłaszcza dworska)
- sztuka egipska (portret fajumski)
- sztuka syryjska i Azji Mniejszej (naturalizm syryjski)

Źródła - grecka i rzymska sztuka antyczna

*Cesarzowa Ariadna, dyptyk z kości słoniowej, ok. 500r;
Museo Nazionale del Bargello, Florencja, Włochy*

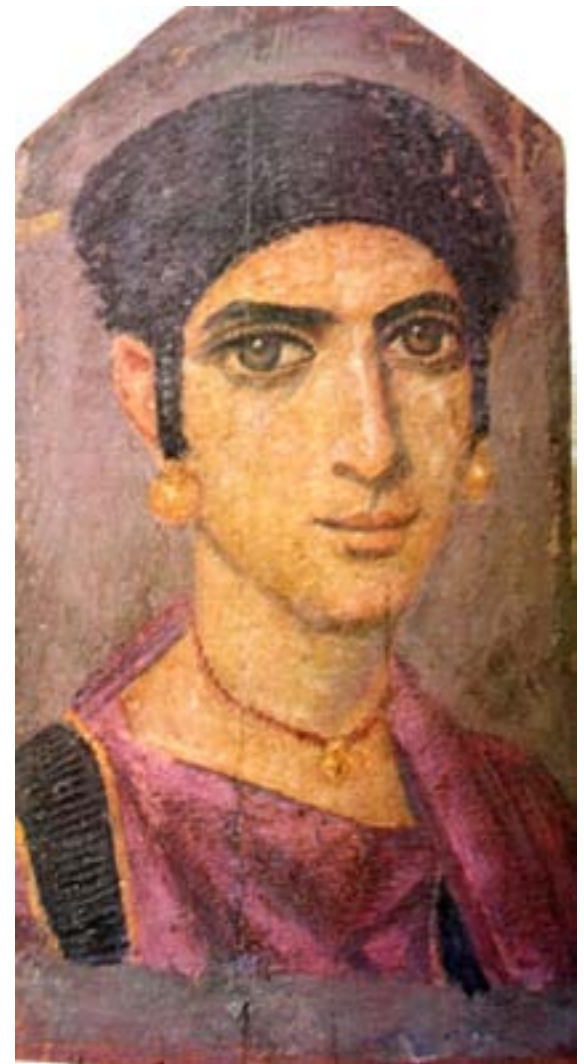

*Dno szklanej czarki, zdobione wizerunkiem na złotej folii,
V w, Museo Civico Cristiano, Brescia, Włochy*

Źródła - sztuka egipska

Portret sepulkralny chłopca, II w, Fajum, ob.. British Museum, Londyn, Wlk.. Brytania.

Portret sepulkralny kobiety, II w, Fajum, ob.. British Museum, Londyn, Wlk.. Brytania.

Źródła - Sztuka Syryjska i Azji Mniejszej

Malowidła ściennie z klasztoru Św. Apollona w Bawit, w Egipcie, V-VII w

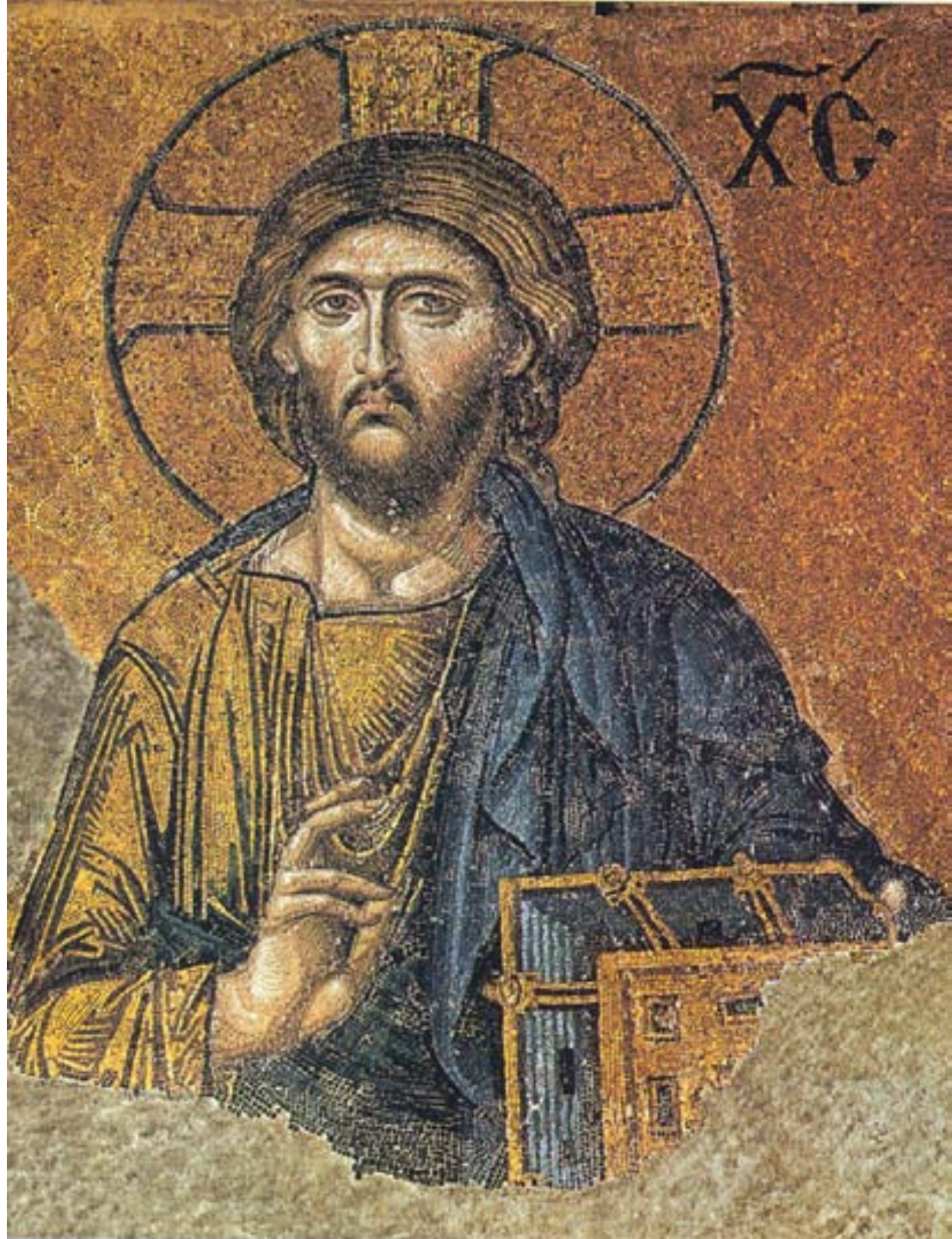

Chrystus i św.Menas, VI w, ob. Luwr, Paryż, Francja.

Ikony
Chrystusa Pantokratora

Pantokrator

- pantokratos - „wszechwładny, wszechmocny”
- charakterystyczny gest prawej dłoni
- w lewej Biblia

Pantokrator, kon. XIII w, mozaika ścienna z kościoła Hagia Sophia, Stambuł.

Pantokrator

Pantokrator, 2 poł. XV w, Nowosielce, ob. Muzeum w Sanoku.

Pantokrator

Pantokrator, 2 poł. XV w, Wujskie, przeniesiona z Zaluża, ob. Muzeum w Sanoku.

Wielki Archirej

*Chrystus Wielki Archirej – Kapłan, Król,
XIX/XX w, poch. Nieznane, ob. Muzeum
Budownictwa Ludowego w Sanoku*

Ikony Deesis

Deesis

Deesis, XV w, Paszowa, ob. Muzeum w Sanoku.

Deesis

*Deesis, 1 poł XVII w, Nieznajowa
lub Rozstajne, ob. Muzeum
Regionalne w Jaśle.*

Deesis

Deesis, 1698, Ustianova, ob. Muzeum w Sanoku.

Apostołowie

Apostoł	Kościół Wschodni	Kościół Zachodni
Piotr	kędzierzawa broda	klucze do raju
Paweł	łysy z zaplecioną okrągłą brodą	miecz
Jan	łysy z okrągłą brodą i księgą	orzeł, księga
Mateusz	siwowłosy z długą brodą	anioł, torba podróżna
Łukasz	młody, kręcone włosy, krótka broda, księga	wół, księga
Marek	siwowłosy z księgą, okrągła broda	lew, księga
Andrzej	starzec z kręconymi włosami, broda rozszczepiona na dwa szpice, krzyż i zwój Pisma	krzyż X, ryba
Szymon	stary, łysy z okrągłą brodą	piła
Jakub	młody z niewielkim zarostem	miecz, księga, kij pielgrzyma
Tomasz	młody bez zarostu	włócznia, ekierka
Filip	młody bez zarostu	krzyż, kamień, anioł, czasami zwój i pastorał
Juda	z sakiewką w ręku	z sakiewką w ręku

Ikony Mandylionu

Mandylion

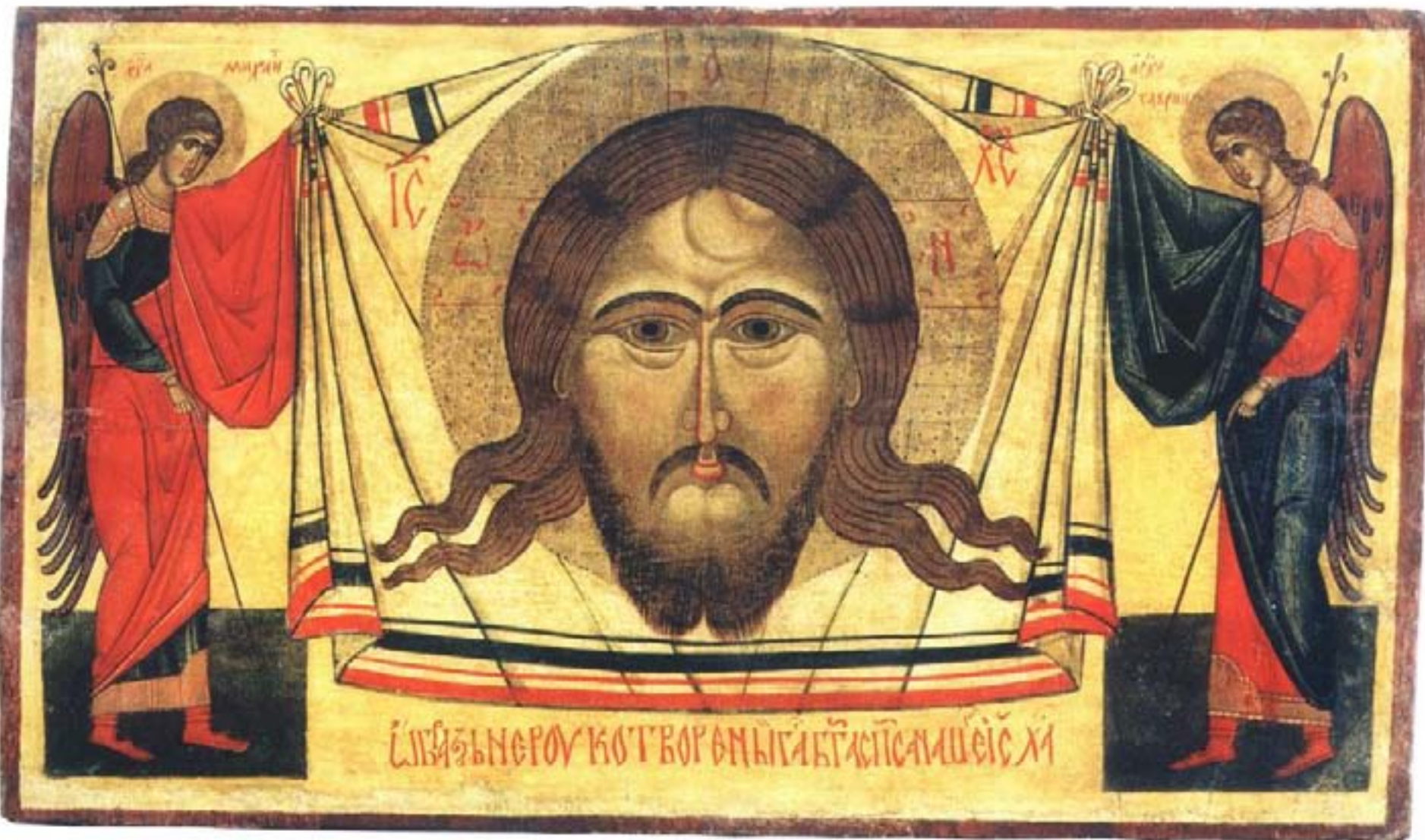
Pantokrator, kon. XIII w, mozaika ścienna z kościoła Hagia Sophia, Stambuł.

Mandylion

Mandylion, pocz. XV w, w, fragment fresku w Kaplicy Zamku Lubelskiego

Mandylion

Mandylion, XV w, z Kremnej, ob. Muzeum w Sanoku.

Mandylion

Mandylion, XVI w, poch. Nieznane, ob. Słowacka Galeria Narodowa, Bratysława.

Mandylion

Mandylion, poł. XVII w, z Matysowej, ob. Muzeum Okręgowe w Nowym Sączu.

Mandylion ≠ Veraicon ≠ Chusta Św. Weroniki

Chusta Św. Weroniki, 1720-1740, Ortutova, Okres Bardejov, ob. Muzeum Szaryskie w Bardejovie

Chrystus Eucharystyczny

Chrystus Eucharystyczny

Chrystus Eucharystyczny, XVIII w, Dołżyca, ob. Muzeum w Sanoku.

Chrystus Eucharystyczny

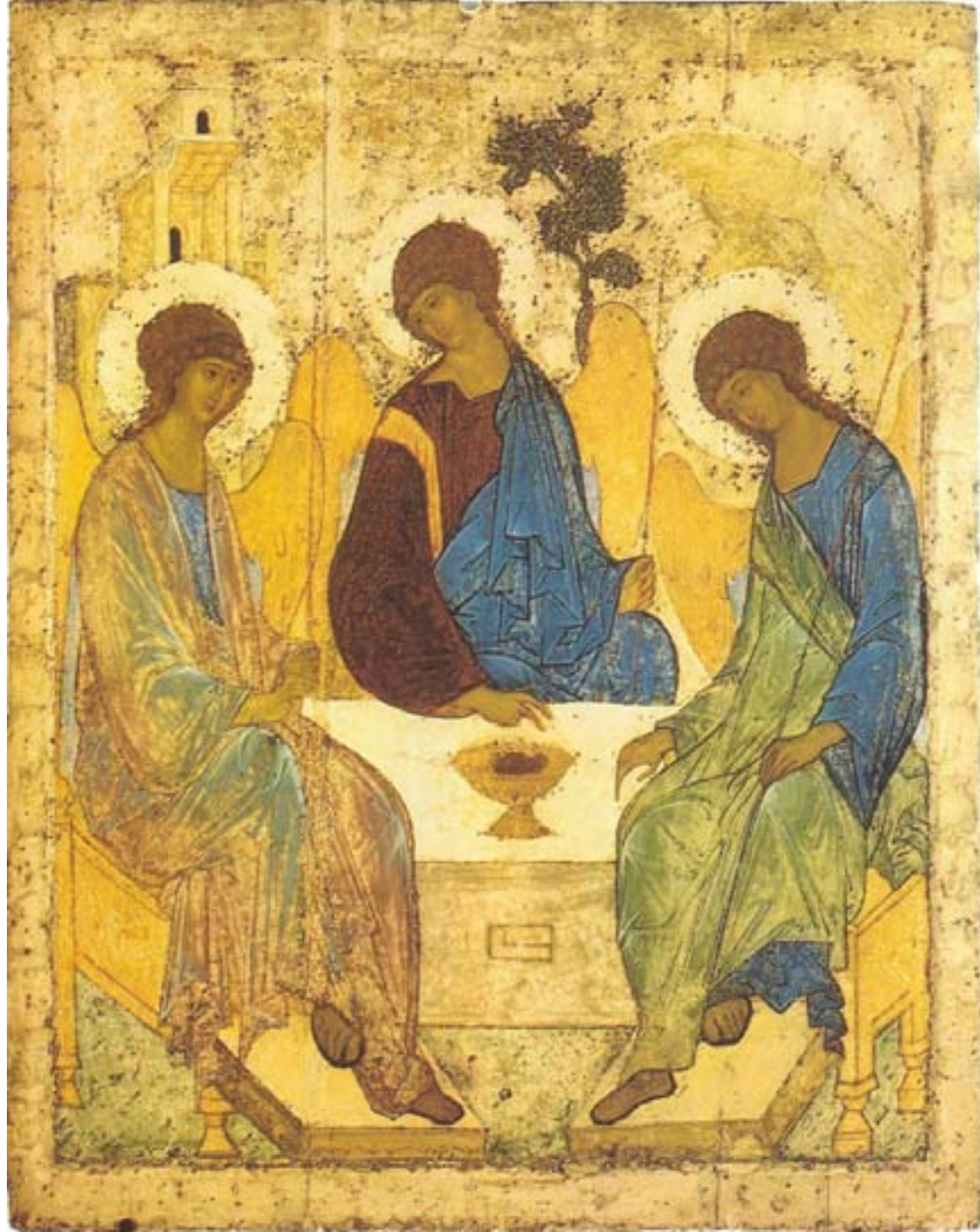

*Chrystus Eucharystyczny, XVIII w, poch. nieznane,
ob. Muzeum w Sanoku.*

Ikony Trójcy Świętej

- Trójca Starotestamentowa – Filoksenia
- Trójca Nowotestamentowa

Trójca Starotestamentowa

*Trójca Starotestamentowa, Andriej Rublow, ok.
1410 r, ob. Galeria Tretiakowska, Moskwa*

**Trójca
Nowotestamentowa**

**Trójca
Starotestamentowa**

*Trójca Staro i Nowotestamentowa,
XV-XVI, ob. Muzeum Narodowe,
Kraków*

Trójca Nowotestamentowa

*Trójca Święta Nowotestamentowa,
XVIII w, Bogusza, ob. Muzeum
Okręgowe w Nowym Sączu*

Ikony Bogarodzicy

W sumie ok. 400 różnego typu przedstawień Bogarodzicy.

Dwa najpopularniejsze:

- Hodigitria
- Eleusa

Przykład innych:

- Galaktotrofusa

Hodigitria

*Hodigitria, XV w, ze wsi Żohatyn, ob.
Muzeum w Sanoku.*

Hodigitria

Hodigitria, XVI w, ze wsi Florynka,, ob. Muzeum Historyczne w Sanoku.

Hodigitria
Matka Boska
Częstochowska

*Hodigitria, XIII w, poch. nieznane, ob. Klasztor
Jasnogórski, Częstochowa.*

Eleusa - Glykofilusa

Eleusa z prorokami, 4 ćw. XV w, ze wsi Długie, ob. Muzeum w Sanoku.

Eleusa

Eleusa, XVII w, ze wsi Ulucz, ob. Muzeum w Sanoku.

Eleusa - Glykofilusa

*Eleusa, XVIII w, Żohatyn, ob. Muzeum w
Sanoku.*

Galaktotrofusa

*Galaktotrofusa, XVII w, Kolekcja Amberg,
Kölliken, Niemcy.*